

ressò mont-rogenc

JOAN MIRÓ: CORNUDELLA I LA NISSAGA MIRÓ

Martí Rom
www.martirom.cat

09-02-2018

INTRODUCCIÓ

A finals del 2016 vaig estar treballant en el text que duia el mateix títol, suara esmentat, i que es va publicar a “**Ressò mont-rogenc**” el 14 de novembre d’aquell any. Dotze mesos després, el passat mes de desembre (2017) vaig rebre un correu electrònic d’una persona que em deia que era un dels descendents dels Miró de Cornudella. Em deia que li havia fet il·lusió trobar per Internet el meu text i em demanava de veure’ns per confrontar informacions. Era Romà Miró Miró, un rellevant advocat de Barcelona d’uns vuitanta anys. Vam quedar passat festes. Finalment el 17 de gener (2018) em vaig adreçar al seu despatx del carrer de Balmes, gairebé tocant a la Diagonal.

El conjunt de dades que jo havia aportat en el meu article coincidia amb el que ell sabia de la família. Em va afegir noves, i penso que valuoses, informacions que recolliré en aquest nou text. També vam comparar l’arbre genealògic de Joan Miró Ferrà que jo havia publicat. Eren fins a sis generacions enrere, que havia recollit pacientment d’algunes escriptures antigues de la família. És aquell garbuix de Miró / Adzerias / Pellejà de Cornudella que s’entrecreuen proporcionant cognoms repetits en diferents generacions. Romà Miró Miró em va proporcionar dues generacions més enrere, fins un primer Miró d’inicis del segle XVII.

“A Cornudella... el seu avi patern exercia l’ofici de ferrer... Allí es cruspia grans plats d’escudella sense fer-se pregar...”. Això escrivia Sebastià Gasch a la pàg. 14 del seu llibre “Joan Miró” (Editorial Alcides, 1963). Des d’aquella llunyana data poca cosa més sabem dels ascendents familiars per part del seu pare.

Jacques Dupin en el llibre “Miró” (Ediciones Polígrafa, 1993), a la pàg. 18, hi afegia: *“su abuelo paterno, que se llamaba también Joan Miró, era herrero en el viejo pueblo de Cornudella, situado en la laderas de la montaña, en un paisaje de salvaje grandeza. De frágil salud, el pequeño Joan pasaba largas y frecuentes temporadas con sus abuelos...”*; i, a la pàg. 25, resumia: *“De la familia de Miró, de sus años de infancia, no sabemos más que lo que el pintor tuvo a bien confiarnos, es decir, muy poco...”*. Sabem que el seu avi era ferrer i que de jovenet li agradava l’escudella.

El 28 de setembre de 2015 vaig penjar al web de “**Ressò mont-rogenc**” el text “Joan Miró pels pobles del Priorat i el Baix Camp”, on m’apropava a una sèrie de dibuixos de Miró del 1906, quan tenia tretze anys, de pobles propers a la Cornudella dels seus avis: Porrera, Albarca, Ulldemolins i Prades. Cercava l’indret real d’aquells dibuixos primerencs. També vaig aprofitar per cercar la casa pairal dels Miró a Cornudella. Com

d'altres vegades en investigacions on el motor és la passió, un camí celeste em va dur al número 7 del carrer de la Creu. Com explico en aquell text, en aquesta casa ara reformada, hi va viure Jaume Miró Adzerias¹, germà del seu pare, amb la seva esposa Ramona.

Què en sabem dels ascendents del pintor Joan Miró? Quin era el context social de la Cornudella dels seus avis, dels primers anys del seu pare?

Hauem de començar descrivint Cornudella. El seu terme municipal és el més gran de la comarca del Priorat. Al nord hi trobem Vilanova de Prades (de la Conca de Barberà), a llevant tenim Prades, la Febró i Arbolí (del Baix Camp) i a ponent i sud hi ha Ulldemolins, la Morera de Montsant i Porrera (del Priorat). A Cornudella s'hi han anat agregant diversos altres nuclis de població: Albarca (1846) i Siurana (el 1942).

Prenent de base el primer cens modern de la història d'Espanya, el de 1857, podem veure l'evolució dels habitants de Cornudella i de diferents poblacions, per exemple: Falset (la capital de la comarca del Priorat), Alforja (està a l'eix de comunicació amb Reus, la capital del Baix Camp), Poboleda, Ulldemolins, Prades i Mont-roig.

	1857	1900	2000
Cornudella	2.777	2.519	840
Falset	3.421	3.573	2.448
Alforja	2.074	1.909	1.897
Poboleda	1.881	1.112	382
Ulldemolins	1.506	1.424	470
Prades	999	911	528
Mont-roig	2.423	2.669	6.683

Com podem veure, Cornudella era una població prou important; després de Falset, era la principal del Priorat; fins i tot sobrepassava Mont-roig.

També tenim dades de la sèrie històrica demogràfica de Cornudella:

1857	2.777
1887	2.821
1900	2.519
1910	2.156
1920	1.805
1930	1.662
1950	1.331
1981	980
2000	840
2014	954

Cal fer esment que la fil·loxera, amb l'aniquilació de les vinyes, va arribar a Cornudella el 1897. Fou l'inici de la davallada de la seva població.

¹ El cognom de l'avia de Joan Miró l'he trobat escrit de diferents maneres, en general com "Adzaries". Un cop consultades diverses fons parroquials de la família, he optat per "Adzerias".

Pascual Madoz en el seu famós “Diccionario geográfico estadístico histórico de España y sus posesiones de Ultramar”, Tomo VII (1850), descriu la vila de Cornudella: “*su clima es algo frio, pero sano; las enfermedades más comunes son las pulmonías y fiebres intermitentes. Tiene 365 casas; la consistorial, una mala cárcel, dos escuelas de instrucción primaria... (una) de 70 niños ... (otra) de 20 niñas; una particular de igual clase común a ambos sexos, a la que acuden 40 discípulos; 3 fuentes de buenas aguas para el surtido y uso común del vecindario, y una iglesia parroquial... El término... comprende 19 masías... a media legua al Noroeste de la villa, al pie de la sierra del Montsant, y entre enormes peñascos, se halla la ermita titulada de San Juan del Codolá, rodeada de cipreses, y muy concurrida de los pueblos comarcanos... El terreno en general es montuoso, pizarroso y arenisco; hay varias minas de cobre y de plomo en estado de explotación... fertiliza este suelo el rio Ciurana, cuyas aguas dan impulso a las ruedas de varios molinos de harina... Los caminos son todos de herradura (aquests eren camins estrets on tan sols hi podien passar les cavalleries) y se hallan en mal estado; conducen a los pueblos comarcanos y a Lérida pasando por Reus. El correo se recibe de la vecina Alforja por medio de valijero los martes, viernes y domingo, y se despacha los jueves, sábado y lunes. Produce: trigo, cebada, centeno, maíz, patatas, legumbres, vino, aceite, cáñamo, avellanas, almendras, cera, miel y seda; cría ganado de varias clases, con preferencia el lanar; y caza de perdices, conejos, liebres, palomas y tordos. Industria: 10 molinos harineros, uno de aceite y 4 fábricas de aguardiente. Comercio: exportación de los frutos sobrantes y productos de industria; e importación de los artículos de que carece. Se celebra mercado de mucho concurso los martes y viernes de cada semana...”*. Cal remarcar l’existència d’aquells molins i fabriques; Cornudella tenia un cert grau d’industrialització.

Anant uns anys enrere trobem descrit el camí que unia Cornudella amb Reus; aquest era la principal via per enllaçar amb l’exterior. Recordarem que fins als primers anys del segle XX, Reus era la segona ciutat en nombre de població de Catalunya². En el llibre “Descripción topográfica de la mayor parte de los pueblos, caminos, ríos, torrentes, arroyos y barrancos de la provincia de Tarragona” (1839) de José Criviller, a la pàg. 15, s’hi detalla el camí de “De Reus a la provincia de Lérida pasando por las Borjas, Alforja, Cornudella y Ulldemolins”. Des de Reus a Alforja hi havia un camí carreter que et permetia arribar-hi en tres hores. A continuació hi havia un camí de ferradura fins Cornudella. Des d’Alforja fins al Coll d’Alforja es trigava una hora i després, ja de baixada, en una hora i tres quarts s’arribava a Cornudella. Total: cinc hores i tres quarts. A Reus, el dilluns, s’hi feia un molt important mercat setmanal que congregava comerciants de les comarques veïnes.

Poc abans d’arribar a Cornudella trobem la històrica “Venta d’en Pubill” (l’edifici actual és de 1867). Aquí, les diligències, tartanes i altres carruatges podien canviar els cavalls i reposar. Està a l’encreuament dels camins (ara carreteres) que duen a Cornudella i Poboleda.

Aquest coll d’Alforja era un indret prou perillós, sovint hi havia atracaments. Al diari “Las Circunstancias” de Reus, de l’1 d’agost de 1882, s’hi pot llegir: “*sobre las tres y media de la madrugada de anteayer, en la carretera de Cornudella, y en el sitio llamado Coll de Alforja fué asaltado por tres ladrones que llevaban las caras tiznadas y*

² En el Cens del 1900 Barcelona tenia 544.137 habitants, Reus 26.881, Tarragona 23.423, Sabadell 23.294, Manresa 23.253, Lleida 21.432, Terrassa 20.360, Mataró 19.704, Badalona 19.240, i Girona (en el desè lloc) 15.787 habitants.

armados de Remingtons, un carro en el cual iban cuatro vecinos de dicha villa, que se dirigían á la feria de esta ciudad, á los cuales robaron la cantidad de 370 reales... Tan pronto las autoridades de Alforja y demás pueblos de los alrededores tuvieron conocimiento de aquella fechoría, levantaron los respectivos somatenes, los cuales, apoyados por alguna pareja de la guardia civil, dieron una batida por las escabrosidades de los montes circunvecinos, creemos que sin resultados”.

Aquells eren temps de l'inici del ferrocarril. El 8 de setembre de 1856 quedaven unides pel tren Reus i Tarragona; era el primer tram que es feia fora de l'entorn de Barcelona. El 13 de maig de 1863 van començar a circular trens entre Reus i Montblanc. Des de Tarragona a Montblanc ja hi havia 43 quilòmetres de línia fèrria. La línia del “ferrocarril” de València a Tarragona, la que passa pel terme de Mont-roig (encara no hi havia el Baixador, no es va fer fins al 1929) es va inaugurar el 12 de març de 1865. També aquest any es va obrir la línia fèrria entre Martorell i Tarragona; amb la qual cosa quedaven unides Barcelona i Tarragona i, des d'aquesta, a València. El 28 de gener de 1862 ja s'havia inaugurat la línia de Barcelona a Girona i el 20 de gener de 1878 arribaria a Portbou, enllaçant amb França.

Van començar a proliferar projectes de línies secundàries que permetessin unir poblacions rellevants en comerç i indústria amb les línies principals. El “Diario de Valls”, del 24 de desembre de 1878, a la pàg. 2, comenta la subscripció oberta per construir un tramvia de Reus a Falset amb un ramal a Cornudella: *“invitando al comercio y a la industria para que contribuyan que se cubra en breve término dicha suscripción...”*. Uns anys més tard trobem que “El Eco de Valls”, del 13 d'agost de 1885, reproduïx una notícia de “La Opinión de Tarragona”: *“Por cuenta de una acreditada casa constructora se están practicando los estudios de un ferrocarril que arrancando de las inmediaciones de la estación de los directos de esta ciudad, pase por Aleixar, Vilaplana, Alforja, Cornudella, Ulldemolins y varios otros pueblos de esta provincia y de la de Lérida y termine en la cuenca carbonífera del Ebro en las inmediaciones de Mequinenza”*. Per aquesta època també trobem projectes semblants referits a Mont-roig. Entre d'altres, trobem que la “Gaceta de los caminos de Hierro de España y Portugal” (1884) explica que *“está completamente concluido y dentro de breves días será presentado para su aprobación, el proyecto de un ferro-carril, que partiendo de Reus y enlazando con las líneas de Lérida a Tarragona y directa de Barcelona a Madrid, vaya a bifurcar con la de Valencia a Tarragona en el Hospitalet, atravesando la rica comarca de Riudons (sic), Monsbrió (sic) y Montroig, cuyo comercio de vinos con Francia es de una importancia extraordinaria...”*. Com veiem, Cornudella i Mont-roig presentaven, a la segona meitat del segle XIX, característiques prou semblants: població, conreus, indústria i necessitat de millors comunicacions amb el centre neuràlgic d'aquelles comarques: Reus.

L'epidèmia de còlera del 1885 també va arribar a Cornudella. Ho sabem i cal remarcar-ho pel treball d'un metge del propi poble, Joaquim Ferrandis Piñol³. A “La epidemia de còlera de 1885 en Cornudella (Priorat) según el testimonio del médico Joaquín Ferrandis Piñol”, un treball de Carles Hervás Puyal i Manel Cahisa Mur, s'hi esmenta

³ En el Llibre de Matrimonis de la parròquia de Cornudella (del 7-1-1867 al 13-12-1900), a la pàg. 155 hi trobem el seu casament de la filla d'aquest metge Tecla Ferrandis Roger amb Domingo Aragonès Olivé. Quan s'esmenten els noms dels pares de la núvia, Joaquim Ferrandis Piñol i Francisca Roger Borràs, tan sols es cita expressament que la mare era de Poboleda, donant per suposat que el “doctor en medicina” era de Cornudella.

l'informe que aquest va fer per a la Real Academia de Medicina de Barcelona. Aquest metge va aplicar l'eficaç mètode preventiu proposat pel doctor Jaume Ferran Clua (Corbera d'Ebre, 1851 – Barcelona, 1929). Diu aquell treball: “... *la epidemia actual... se originó en la ciudad francesa de Toulon, propagándose después a Marsella, y desde donde pasó al litoral valenciano. Los primeros casos se dieron en la provincia de Valencia, llegando la enfermedad desde allí hasta la provincia de Tarragona... La parte más interesante de la Memoria es aquella en la que describe las características medioambientales de Cornudella y su comarca, así como el curso de la epidemia en la misma. Respecto a las primeras, explica que los cultivos principales son los viñedos, olivos, almendros, avellanos, cereales y los propios del regadío... La temperatura oscila entre los 28° y los 7° bajo cero. Las enfermedades más corrientes son: catarrales, diarreas, pleuresías, erupciones. Entre las causas de muerte más frecuentes menciona las indigestiones, las fiebres puerperales, los catarros pulmonares y los accidentes apopléticos. A raíz de la epidemia de cólera de 1854 (fou el precedent més important) se efectuó el traslado del cementerio de la villa a un lugar más alejado; sin embargo, Ferrandis opina que sigue sin reunir las adecuadas condiciones de higiene. Asimismo denuncia la existencia de una zona de regadío cercana a la población que considera un foco infectante en potencia. A pesar de todo, considera que desde hace cuatro años se ha hecho un gran esfuerzo para mejorar la calidad de vida de Cornudella: se ha dotado a la población de agua potable en abundancia, la alimentación es más sana, el abrigo mejor y las habitaciones más cómodas... El primer caso diagnosticado de cólera con certeza se manifestó el día primero de julio de 1885, siendo el afectado el cartero de la localidad, que se restableció con rapidez. El día 11 se produjo el segundo caso y el día 15 el tercero. Los tres sanaron sin más problemas. Cuando la epidemia parecía ya controlada, el día 7 de agosto se declaró un foco importante en la aldea de Albarca, en la que vivían 120 habitantes. La cifra de infectados fue muy elevada, y en una semana fallecieron once personas a causa del cólera. Ante la gravedad de la situación se adoptaron las medidas adecuadas, pudiéndose dar como sofocado el brote el 19 de agosto, con el resultado de 12 defunciones producidas por la enfermedad y 2 más con diagnóstico incierto. En Cornudella, mientras tanto, se observaron cinco casos más, de los cuales fallecieron tres... El peligro de epidemia se mantuvo hasta finales de septiembre... Como dato curioso añade que ese año no se había notado la emigración de los pájaros... Enumera a continuación las medidas preventivas higiénicas que se adoptaran en Cornudella: se restringió el tránsito por vías y calles; se desinfectaron el cementerio, las huertas, las calles y las casas; se aplicaron fumigaciones con cloro, ácido fénico y gas sulfuroso; se aislaron los focos morbosos; se suprimieron las manifestaciones externas del culto funerario; se purificaron los lavaderos, y se desinfectó la ropa de camas y dormitorios...”.*

El diari “La Dinastia” de Barcelona, del 21 d’abril de 1887, informa de les importants gelades que hi va haver a Catalunya i reproduïx la notícia de “La Provincia de Tarragona”: “... *La nevada del domingo que desde el Hospitalet (de l’Infant) siguió hacia el Priorato y recorrió toda la cordillera del Montsant, la sierra de Prados hasta los montes de Poblet, ha causado grandes estragos en las viñas, matando los tiernísimos brotes de las cepas que comenzaban á dar señales de vida. Cartas de Cornudella nos dicen que en aquel término municipal quedan destruidas las cuatro quintas partes de la cosecha; hacia Porrera, Poboleda, Gratallops y Torroja ó sea en el centro del Priorato la muerte de las yemas no ha sido de tanta importancia, pero consideran perdida la mitad de la cosecha...*”. Com hem dit anteriorment, la fil·loxera no arribaria a Cornudella fins al 1897, deu anys després.

En el llibre “Una excursión por Cataluña” (1888) de Gaietà Cornet Mas, a la pàg. 73, hi trobem: “*de Reus salen coches cada día para Falset a tres pesetas asiento, para Cornudella a 2, y para Montroig y Salou a 1...*”. Com en d’altres notícies tenim a Cornudella i a Mont-roig com a poblacions rellevants en relació a Reus.

En el text “Etnografia de l’aigua (en terres de secà)” de Salvador Palomar, publicat a la revista d’Albarca “La Carxana” (número 13, 2008) es refereix a les tradicions relacionades amb l’aigua en aquelles contrades: “... Per Sant Joan es feien fogueres. I després hi havia el costum de mullar. Qui sortia al carrer era mullat. El costum era, sobretot, dels nois i les noies joves. Això es feia al vespre (del 23 de juny), després de sopar. Com que les noies no sortien al carrer a mullar, sinó que tiraven l’aigua des dels balcons, els nois feien servir màquines d’ensofatar per llançar l’aigua des de baix (Ramon Argany). Pot sobtar aquesta pràctica, que a Prades o a Cornudella ha arribat fins a temps prou recents, en una població on l’escassetat d’aigua era endèmica... Un costum que s’ha d’interpretar com a part dels rituals de festeig de la diada. Una altra festa que tenia l’aigua com a protagonista era Sant Cristòfol, el 10 de juliol. Aquest sant és conegut ara com a patró dels automobilistes... Segons la tradició cristiana, sant Cristòfol era un gegant que ajudava els viatgers a travessar un riu i es representa com un gran home amb el nen Jesús assegut a la seva espatlla esquerra... Als pobles d’interior la festa també girava a l’entorn dels cursos d’aigua, a Albarca, com a Cornudella i a d’altres poblacions, el dia de Sant Cristòfol s’anava a passar el riu, mullant-se els peus en un riuet o cadolla... També es podia pescar... al de Siurana, on també acudia molta gent de Cornudella: Tothom marxava en colles i, au!, a passar el riu. Estaven tot el dia per allà baix... La festa era anar a passar el dia al costat del riu, prenién lo dinar i el que fos, i quan mos semblava que el sol ja baixava, allavons cap a casa tota la colla. Però a peu, que allavons no hi havia cotxes com ara (Irene Anglès)...

A la “Geografia general de Catalunya”, dirigida per Francesc Carreras Candí, en el volum III (dedicat a la província de Tarragona) d’Emili Morera Llauredó, datat el 1910, a la pàg. 395, hi ha una detallada descripció de Cornudella: “*Lo conjunt de la localitat reuneix 569 cases, ab 98 masies y 102 alberchs secundaris escampats per son terme, constituint 36 carrers y varies places en que aparexen desenrotllades diferents industries locals, petits comerços per a provehir als vehins dels pobles dels encontorns que consideran a Cornudella com son centre mes immèdiat per atendre a ses necessitats. També venen montats a Cornudella determinats establiments, tenint per fonament la producció agrícola, com fabriques d’aygardents, refineries, molins d’oli, fabriques de sabó, de gaseoses, etc., havent-se alçat últimament una fabrica d’alcohols vinichs per lo Sindicat agrícola de la comarca, ab tots los avenços que ha fet la maquinaria en aquests últims anys. Abans hi havia tres fabriques de texits... (Hi ha) una estafeta de correu; estació telegràfica limitada; un notari, y disposant d’illuminació pública per mitg de la electricitat...*”. Com hem dit abans aquest text es va publicar el 1910; a Mont-roig l’electricitat no va arribar fins al 1912. Continua: “*Compta Cornudella ab un important Sindicat Agrícola compost de 1.500 associats, establerts en mes de vint térmens municipals... que ha creat no pochi instruments de vida cooperativa y entre ells una excelent fàbrica de destilació... Units los dos térmens de Cornudella y Albarca, constituexen una extensió de terreny de 4.481 hectàrees... 406 de secà, 49 de regadiu, 1.739 de vinya, 196 d’olivers, 19 d’atmetllers, 222 d’avellaners, 362 de roqueràm, 803 de bosch, 556 de terres sens conrèu y 60 d’inútils. Les*

produccions del terme, son: 1.000 hectolitres de blat; i 556 d'ordi; 900 de sivada; 140 de sègol; 40 de faves y favons; 60 de fesols; 18.260 de vi; 204 d'oli; 16.000 kilos d'atmetlles; i 55.400 d'avellanes y 10.400 de patates...". Després esmenta que ja hi ha carreteres que uneixen Cornudella amb les principals poblacions: "*... de manera que la vila esta en relació ab la capital y ab Reus per mitg d'una via general que li permet ara utilizar lo sistema d'automòvils... Además disposa Cornudella de dos camins carreters, de Cornudella a Porrera, y de Cornudella a la Morera, comptant a la vegada ab los de ferradura fins a Ciurana, Arboli, Capafons, Cabacés, Bisbal de Falset y Margalef...*".

Ramon Violant Simorra a "Etnografía de Reus i la seva comarca" del 1955, publicat com a llibre per Editorial Alta Fulla (1990), a la pàg. 136, descriu Cornudella com a "*riallera vila... ostenta un aire un xic ciutadà, degut al comerç local...*". També cita una dita popular d'allà: "Poca gent, poca professó", i explica "quan són pocs en una casa, aviat s'acaba la cosa" (pàg. 793). També esmenta: "A Torroja, la gent boja; a Poboleda, no tant. A Cornudella, són guapos; a Alforja la flor del Camp" (pàg. 795). Aquesta és una dita adaptada a d'altres indrets, a Mont-roig diem: "A Botarell tots són guerxos; a Montbrió ja no tant. A Cambrils, la boniquesa; i a Mont-roig, la flor del Camp".

LA NISSAGA MIRÓ

És sabut que el pintor Joan Miró Ferrà va néixer a Barcelona el 20 d'abril de 1893. Els seus pares eren Miquel Miró Adzerias i Dolors Ferrà Oromí. "*Nací a las nueve*" explicava en una carta a Jacques Dupin (9 d'octubre de 1959) en què feia una mena d'anotacions biogràfiques⁴.

La família paterna era de Cornudella. Els seus avis paterns eren Joan Miró Pellejà i Isabel Adzerias Rabascall. Deia en aquella carta a Dupin, a la pàg. 77: "*Conservo un vago recuerdo de mis abuelos... Mis abuelos paternos no tenían personalidad, eran artesanos (herrero) y campesinos, muy buena gente...*". Escriu Joan Perucho en el llibre

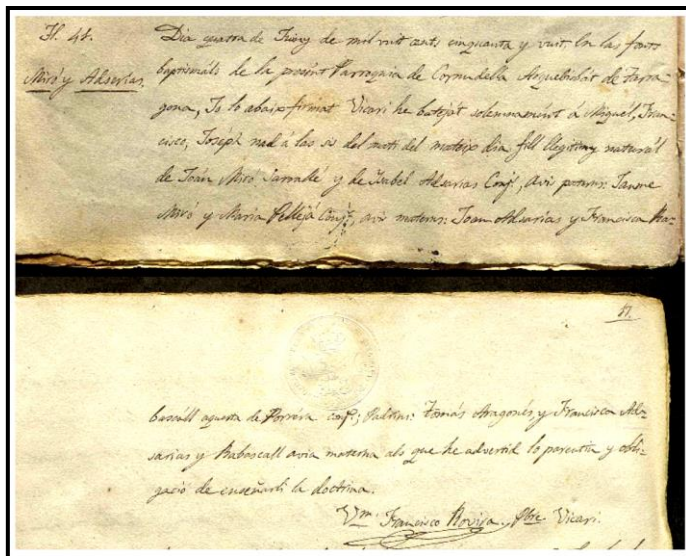
"Joan Miró y Cataluña" (Edicions Polígrafa, 1968), a la pàg. 49: "*... pasó, de pequeño, largas temporadas en casa de su abuelo paterno... en el pueblo era conocido por "en Joan serraller"... forjó los hierros de la iglesia de Cornudella y aún hoy es posible contemplar la puerta de la herrería castigada con las huellas ígneas de los hierros que para marcar el ganado su abuelo forjaba...*".

Isabel Adzerias Rabascall i Joan Miró Pellejà

Per poder trobar l'arbre genealògic de la nissaga Miró a Cornudella, he d'agrair poder consultar els fons de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, on s'hi troba digitalitzada prou informació de l'església parroquial de Santa Maria de Cornudella.

⁴ Pàg. 76 del llibre "Joan Miró. Escritos y conversaciones" de Margit Rowell (Institut Valencià d'Art Modern i Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos de la Región de Murcia, 2002)

En el Llibre de Baptismes (del 05-01-1858 al 29-12-1866), a la pàg. digitalitzada núm. 19 i 20 (en endavant sempre farem referència a la pàgina digitalitzada), hi tenim la

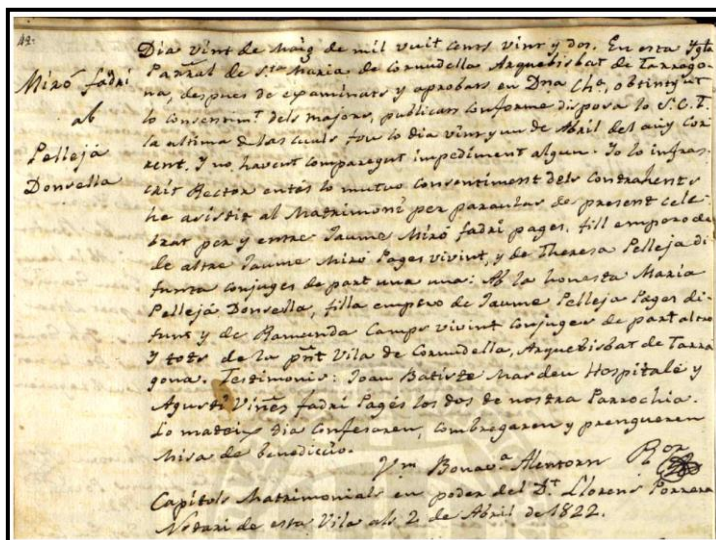

certificació del naixement del pare del pintor, de Miquel Miró Adzerias. Correspon al 4 de juny de 1858 i la firma el vicari Francisco Rovira. S’hi diu que havia nascut a les sis del matí del mateix dia i que rep els noms de “Miquel, Francisco, Joseph”, que és “fill llegítim y natural de Joan Miró “sarrallé” i de Isabel Adzerias conj., avis paterns: Jaume Miró y Maria Pellejá conj.; avis materns: Joan Adzerias y Francisca Rabascall, aquesta

Naixement de Miquel Miró Adzerias

de Porrera; padrins: Tomás Aragónes y Francisca Adzerias y Rabascall, avia materna, als que he advertid lo parentiu y obligació de enseñarli la doctrina”. Cal advertir que aquesta padrina anomenada “Francisca Adzerias y Rabascall, avia materna” era en realitat Francisca Rabascall; aleshores hi havia el costum de posar de primer cognom el del marit.

També he trobat el casament d’aquells avis paterns (del pare del pintor). En el Llibre de

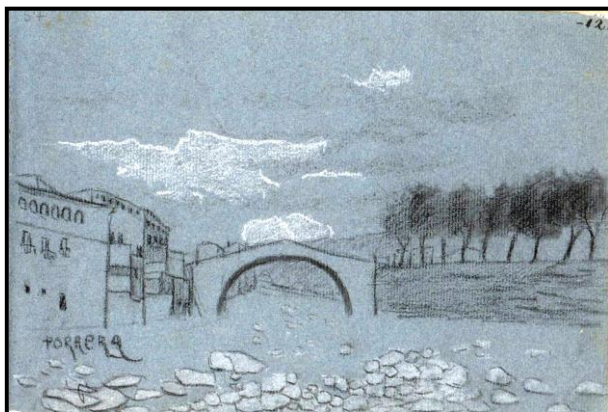

Matrimonis (de 01-01-1819 al 24-4-1858), a la pàg. 44, hi trobem el seu casament, el 20 de maig de 1822. “Jaume Miró fadrí pagès fill empero de altra Jaume Miró pages vivint y de Theresa Pelleja difunta conjuges... ab la honesta Maria Pelleja donzella, filla empero de Jaume Pelleja pages difunt y de Raimunda Camps vivint conjuges... tots de la vila de Cornudella...”. Ho escriu i firma el rector Bonaventura Alentorn.

Matrimoni de Jaume Miró Odena i Teresa Pellejà Estivill

Resumint, els avis paterns del pintor eren: Joan Miró Pellejà i Isabel Adzerias Rabascall. Els besavis: Jaume Miró Pellejà “pagès” i Maria Pellejà Camps, Joan Adzerias i Francisca Rabascall (de Porrera). I els rebesavis paterns: Jaume Miró “pagès” i Teresa Pellejà.

Comencem a trobar cognoms comuns. Aquest Jaume Miró Pellejà “pagès” estava casat amb Maria Pellejà Camps i la seva mare es deia Teresa Pellejà. Resulta que a Cornudella els cognoms Miró, Pellejà i Adzerias són molt freqüents i sovint no aparentment relacionats familiarment. Ha calgut una tasca lenta i feixuga per arribar a esbrinar els parentius. He hagut de revisar molta informació dels llibres parroquials.

Hem trobat que una de les besàvies era Francisca Rabascall, de Porrera. Potser això pot explicar aquells dibuixos que Miró fa d'aquesta vila el 1906, amb tretze anys. Aquells referenciats en el meu text citat abans, “Joan Miró pels pobles del Priorat i el Baix Camp”. Són dos dibuixos, però tres vistes del poble: “Porrera. Vista del poble” (FJM 57) i “Porrera. Ermita de Sant Antoni i vista del

“Porrera. Vista del poble”

poble” (FJM 75a). El primer dibuix és la vista del “pont vell” del barranc de la Garrantxa, des de l’actual plaça de Catalunya. L’altre conté dues vistes diferents, la de la dreta és la plaça de l’Església des del carrer de les Escoles. La de l’esquerra correspon a l’ermita de Sant Antoni, dalt d’un turó a les afores del poble.

Les referències a l’avi del pintor Joan Miró Pellejà, anteriors a 1867 diuen que és “serraller”, les posteriors a aquest any (els llibres parroquials ja eren en castellà) posen “cerrajero”. Segons el Diccionari de la llengua catalana (segona edició) de l’Institut d’Estudis Catalans, conegut com DIEC2, diu que “serraller” és la “*persona que fabrica i ajusta panys, claus i tota mena d’objectes de ferro per a edificis, mobles, etc.*”. I “ferrer” és la “*persona que treballa el ferro*”. Com hem vist, generalment, a les anotacions biogràfiques que citen la professió de l’avi del pintor diuen que fou ferrer. Aquest avi, Joan Miró Pellejà, va morir el 30 de setembre de 1815, amb vuitanta-set anys. Consta en el Llibre d’Òbits (del 02-01-1898 al 26-04-1947), a la pàg. 362.

Hem vist que uns avis del pintor eren Joan Miró Pellejà i Isabel Adzerias Rabascall. Un germà d’aquesta, Josep Adzerias Rabascall, consta en el “*Boletín oficial de la provincia de Tarragona*” (BOT), del 18 de juliol de 1870, a l’anunci oficial núm. 1538, com “*alcalde constitucional de la villa de Cornudella*”. En el mateix butlletí del 6 de febrer de 1881, a la providència judicial núm. 194, hi consta com a “*elector para Diputados a Cortes*” (aquest era qui proposava i acceptava els possibles electors). Cal recordar que fins aleshores existia el sufragi censatari o restringit en el qual sols tenien dret a vot els homes que justifiquessin un determinat nivell de renda. El sufragi universal masculí (homes de més de 25 anys) no es va produir fins les eleccions de 1890. Les dones no votarien fins les eleccions generals del 19 de novembre de 1933, durant la II República. Tornem a trobar Josep Adzerias Rabascall com alcalde de Cornudella, en el BOT del 25 de maig de 1881, a la pàg. 2.

En el Llibre de Matrimonis (del 31-03-1771 al 31-12-1818), a la pàg. 308, hi trobem el casament, el 10 de juny de 1801, del rebesavi del pintor Jaume Miró Odena amb Teresa

Pellejà Estivill. Els pares del primer eren “*Jaume Miró espardeñer difunt y Magdalena Miró y Odena viuda*”; aquesta era Magdalena Odena. En aquest mateix llibre, a la pàg. 38, hi ha el casament, l'1 de febrer de 1772, d'aquests dos Jaume Miró Comabella i Magdalena Odena Pellejà on s'hi diu que els pares del primer eren “*Jaume Miró pagès y ... Petronila Comabella*” i el de la seva muller “*Isidro Odena pagès y... Florentina Pellejá*”. Els primers són: Jaume Miró Guillén i Petronila Comabella de Palau.

La meua trobada amb Romà Miró Miró em va permetre d'afegir dues generacions enrere, seguint la petjada dels Miró. Els pares de Jaume Miró Guillén eren Jaume Miró Jensana i Margarida Guillén. I, finalment, els pares del primer: Jacobus Miró i Paula Jensana. Hem anat fins a vuit generacions enrere del pintor.

Segons té documentat, aquest Jacobus Miró era de Vilanova i la Geltrú i anà a fer de notari a Cornudella el 1640. Li sembla que aleshores també hi havia d'altres Miró a Cornudella. Anant més enllà, resulta curiós que el primer Miró d'on descendeix el pintor fos de Vilanova i la Geltrú, quan els principals amics seus de joventut, Francesc Ràfols i Enric Cristòfor Ricart també ho eren.

Els pares de Teresa Pellejà Estivill eren “*Jaume Pellejá espardeñer y Theresa Pellejá y Estivill*”; eren Jaume Pellejà Adzerias i Teresa Estivill Martí. En aquell mateix llibre de matrimonis, a la pàg. 52, hi ha el casament, el 13 de febrer de 1774, d'aquests dos on s'hi diu que els seus pares eren respectivament “*Jaume Pellejá espardeñer y... Maria Adzerias*” i “*Joan Babte Estivill pagès y... Thecla Martí*”.

Abans parlàvem del garbuix dels cognoms Miró, Pellejà i Adzerias a Cornudella. Això és degut als casaments entre parents. Per exemple, aquell Jaume Miró Odena casat amb Teresa Pellejà Estivill tornaria a contraure matrimoni amb Raimunda Camps Domingo.

En el mateix llibre de Matrimonis (del 31-03-1771 al 31-12-1818), a la pàg. 502, hi trobem el casament, en segones núpcies, el 2 de juliol de 1816, del rebesavi del pintor Jaume Miró amb Raimunda Camps. “*Entre Jaume Miró viudo de Theresa Pelleja, fill legitim y natural de Jaume Miró espardeñer y Magdalena Odena conj. difunts tots de Cornudella... ab la honesta Raimunda Camps viuda de Jaume Pelleja difunt... filla legitima y natural de Joseph Camps y Theresa Domingo de la Riba...*”.

Però resulta que el primer marit d'aquesta Raimunda Camps Domingo era Jaume Pellejà Estivill, germà de la primera esposa de Jaume Miró Odena, és a dir, es van casar dos cunyats vidus.

D'aquest casament sortiria una altra branca dels Miró, el seu fill seria Francesc Miró Camps. Per acabar d'adobar-ho, aquest, germà per part de pare de Jaume Miró Pellejà, besavi del pintor, es casaria amb Maria Adzerias Rabascall, germana de la dona del seu avi Joan Miró Pellejà.

A més, recordarem que Maria Pellejà Camps, besàvia del pintor, era filla (del primer matrimoni) de Jaume Pellejà Estivill i Raimunda Camps Domingo. Aquesta Raimunda Camps Domingo seria alhora la mare de Maria Pellejà Camps i la seva (segona) sogra.

L'emblemàtic genealògic continua amb els fills d'aquella altra branca, la que surt de Francesc Miró Camps i Maria Adzerias Rabascall; són “Miró Adzerias”, igual que els

germans del pare del pintor. Recordarem que el seu pare era Miquel Miró Adzerias. Aquests altres “Miró Adzerias” serien: Jaume i Isabel.

Aquest Jaume Miró Adzerias es casaria amb Rosa Xatruc Que de La Canonja (veure “4” a l’arbre genealògic). Tindrien quatre fills, un d’ells, és Jaume Miró Xatruch.

Per altra banda, un germà de l’avi del pintor, Jaume Miró Pellejà es casaria amb Francisca Olivé Llebaria (veure “3” a l’arbre genealògic). Un dels fills d’aquests, Jaume Miró Olivé, es casaria amb Teresa Compte Juncosa i tindrien sis fills: Teresa, Francesca, Albina, Jaume, Raquel i Pilar. En morir la seva esposa, va contraure matrimoni amb Francisca Olivé Roig i un dels seus fills seria Isabel Miró Olivé. Com veiem, aquí els cognoms del pare i la filla coincideixen.

Aquell Jaume Miró Xatruch (branca “4”) es va casar amb aquesta Isabel Miró Olivé (branca “3”) i tindrien Romà i Isabel. El primer, Romà Miró Miró, és el meu informador, l’advocat de Barcelona. Resulta curiós com, en aquest, conflueixen les dues branques secundàries de Miró (respecte al pintor) i tenim un “Miró Miró”.

Al final d’aquest text hi adjunto un esquema de l’arbre genealògic de Joan Miró. Visualment és més fàcil seguir aquesta complicada seqüència familiar. He intentat concretat detalladament la branca principal; les secundàries possiblement hi faltin algunes persones.

Quants germans tenia el pare del pintor? Doncs, nou.

El més gran era Joan Miró Adzerias. Aquest va néixer el 25 de gener de 1856. El trobem en el Llibre de Baptismes (del 01-01-1822 al 26-04-1858), a la pàg. 472: “*Joan, Thomas, Joseph*”. Els padrins foren “*Joan Adzarias y Maria Pellejá avis del infant*”. El primer avi matern i la segona avia paterna. En el Llibre de Matrimonis (del 07-01-1867 al 13-12-1900), a la pàg. 179, hi trobem el casament de Joan Miró Adzerias i Raimunda Juncosa Pellicer, el 5 de maig de 1883. Diu que Joan Miró Adzerias tenia vint-i-set anys.

A continuació va néixer el Miquel, el 4 de juny de 1858, pare del pintor (anteriorment hem reproduït la certificació del Llibre de Baptismes).

Després fou el tercer fill Victor que va néixer el 17 de juliol de 1861. El trobem en el Llibre de Baptismes (del 05-01-1858 al 29-12-1866), a la pàg. 144: “*Victor, Joseph, Anton*”. Els padrins foren “*Jaume Miró y Francisca Adzarias oncles del batejat*”. Aquest va morir el 3 d’agost de 1863, amb dos anys. Consta en el Llibre d’Òbits (del 01-01-1858 al 25-12-1866), a la pàg. 120.

El quart fill fou Isabel que va néixer el 15 d’agost 1862. La trobem en el Llibre de Baptismes (del 05-01-1858 al 29-12-1866), a la pàg. 195: “*Isabel, Maria, Francisca*”. Els padrins foren “*Ramon Miró y Maria Adzerias*”. Aquesta va morir el 18 de novembre de 1863, amb setze mesos. Consta en el Llibre d’Òbits (del 01-01-1858 al 25-12-1866), a la pàg. 128. Aquests dos darrers van morir en un termini de quatre mesos.

El cinquè fou Francisca. En el Llibre de Baptismes (del 05-01-1858 al 29-12-1866), a la pàg. 279, hi tenim el seu naixement, el 23 (?) d’octubre de 1864: “*Francisca, Josepa,*

Antonia”. Els padrins foren: Josep Adzerias i Francisca Olivé. El primer, Josep Adzerias Rabascall, era aquell germà de la mare que fou alcalde. La segona, Francisca Olivé Llebaria, estava casada amb un germà (Jaume Miró Pellejà) del pare. Aquest fill, Francisca, moriria aviat, el 3 d’agost de 1867, amb tres anys. Consta en el Llibre d’Òbits (del 02-01-1867 al 27-12-1882), a la pàg. 17.

El sisè fill també li van posar el nom d’Isabel; va néixer el 28 d’abril de 1867. Tenia el mateix nom que el quart fill que havia mort quatre anys abans. La trobem en el Llibre de Baptismes (del 03-01-1867 al 31-12-1887), a la pàg. 22: “*Isabel, Maria, Ramona*”. Els padrins foren “*Francisco de Asís Miró comerciante y Maria Miró ambos casados*”. Aquesta, Isabel, també moriria aviat, el 28 d’agost de 1869, amb vint-i-set mesos. Consta en el Llibre d’Òbits (del 02-01-1867 al 27-12-1882), a la pàg. 71.

El setè, “*Asumpta, Teresa, Isabel*” va néixer el 28 d’octubre de 1869. La tenim a la pàg. 120 del mateix llibre. Padrins: “*José Miró carpintero y Maria Freixes (?) casados*”.

El vuitè, “*Manuel, Francisco, Clemente*” ho feu el 15 de febrer de 1872 (pàg. 203 i 204). Padrins: “*Juan Miró y Tomasa Miró solteros*”.

El novè, “*Jaime, José, Isidro*” el 2 d’agost de 1874 (pàg. 294). Padrins: “*Miguel Miró y Josefa Miró solteros*”. En el Llibre de Matrimonis (del 31-12-1901 al 08-06-1933), a la pàg. 93, hi trobem el casament d’aquest, Jaume Miró Adzerias i Ramona Sentís Torné, el 15 de juny de 1907. Diu que ell tenia trenta-dos anys i ella vint-i-quatre.

Finalment el desè germà, “*Carmen, Elisa, Teresa*” el 28 de juliol de 1878 (pàg. 436). Padrins: “*Jaime Miró propietario, casado y Maria Miró soltera*”.

És a dir, els fills de l’avi del pintor foren deu: Joan, Miquel (el seu pare), Victor, Isabel, Francisca, Isabel, Assumpta, Manel, Jaume i Carme. Dels quals, quatre (Victor, Isabel, Francisca, Isabel) van morir molt prematurament. El més gran es duia vint-i-dos anys amb el darrer.

Veiem que gairebé sempre s’esmenta la professió del pare o del padrí, davant la proliferació del cognom ”Miró”. Respecte al pare sempre es diu que es “serraller” o “cerrajero”.

A l’esquela publicada a “La Vanguardia” del 13 de juliol de 1926, sobre la mort del pare del pintor, Miquel Miró Adzerias (“*ha mort cristianament el dia 9 del corrent en sa casa Mas Miró, de Montroig*”), esmenta “els afligits... germans Manuel, Assumpta i Jaume...”, per la qual cosa podem assegurar que la resta de germans ja eren morts.

Manuel Miró Adzerias s’havia casat amb Àngela Mellado Albadalejo. A “La Vanguardia”, del 8 de juny de 1934, s’hi publicava la seva esquela: “*falleció cristianamente en su casa de Bañolas, el 24 de mayo...*”. Aquest, es devia tornar a casar, doncs a l’esquela publicada a la seva mort, també a “La Vanguardia” de l’1 de gener de 1950, es cita la seva esposa Margarita Ordoñez Mutis. Ja no parla de cap germà.

Em comentava Romà Miró Miró, aquell advocat de Barcelona, que Manuel Miró Adzerias, que com veurem va tenir un paper rellevant pel pintor i la resta de la família, vivia al carrer de la República Argentina núm. 40. Recorda haver anat a visitar-lo, a ell i

a la tia Angelita. En morir aquesta, se'n va anar a viure a Santa Fe, a Bogotà (és el seu centre tradicional). Allà fou on es va casar amb Margarita Ordóñez Mutis. Anys després, van tornar a Barcelona, al pis del carrer de la República Argentina. Em deia Romà Miró Miró que aquesta segona dona tenia la presència d'una gran senyora. No van tenir fills. Manuel Miró Adzerias era un home molt assenyat i estimat per tota la família. M'explica que fou el padrí de bateig de la seva germana Isabel Miró Miró. Quan es va casar, a Montserrat, la seva mare, Isabel Miró Olivé, com que el seu pare (Jaume Miró Olivé) ja havia mort, fou l'oncle Manuel qui l'acompanyà a l'altar.

Manuel Miró Adzerias, va tenir un paper rellevant en un moment un xic complicat de la vida de Joan Miró. S'explica en el llibret "Estel fulgurant (Homenatge a la senyora Pilar Juncosa en els seus noranta anys)" (1994); aquesta, era l'esposa de Joan Miró. En el text "Apunts per a una petita biografia", de Lluís Juncosa (el seu germà), a la pàg. 32, s'hi diu que el pintor abans de casar-se amb Pilar Juncosa va tenir una núvia (Pilar Tey) que "era molt intel·lectual i dominant... Pocs dies abans de casar-se, aquesta dona va discutir amb la mare d'en Joan i li va dir que de casada no volia viure amb la sogra. En Joan va aprofitar ràpidament l'ocasió per rompre el compromís i va demanar al seu oncle Manuel... perquè fes personalment la gestió de tornar els regals i canviar els anells...".

Com ja esmentàvem anteriorment, a part de la branca principal dels "Miró" en sorgeix una altra del segon matrimoni del rebesavi del pintor, Jaume Miró Odena, amb Raimunda Camps Domingo, a la qual anomenarem branca "secundària". Tindrien un fill Francesc Miró Camps, germanastre del besavi Jaume Miró Pellejà, que es casaria amb Maria Adzerias Rabascall (germana de l'esposa de l'avi del pintor, Isabel Adzerias Rabascall).

Aquella branca "secundària" continuaria amb Isabel Miró Adzerias, que es diria igual que una de les filles de l'avi del pintor, és a dir, com una germana del seu pare i Jaume Miró Adzerias, que es casaria amb Rosa Xatruc Que de La Canonja.

Un germà de l'avi del pintor, Jaume Miró Pellejà, tindria com a descendència, una néta dita Isabel Miró Olivé, que es casaria amb un nét de l'origen d'aquella branca "secundària" (Francesc Miró Camps), amb Jaume Miró Xatruch. Amb la qual cosa aquestes dues branques es tornarien a unir.

Tot i que la ascendència relacionada amb Cornudella del pintor Joan Miró Ferrà sembla, en una primera ullada, de classe modesta: el seu avi era serraller, el besavi i rebesavi consten com a pagesos, i el pare d'aquest últim era espardenyer, ampliant el focus a la resta de la família, trobem parents prou rellevants. He cercat aquestes informacions al "Boletín oficial de la provincia de Tarragona", al "Anuario Bailly" ("Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración") i al "Anuario Riera" ("Guia general de Cataluña").

En el "Anuario Bailly" de 1883, a més de citar que a Cornudella hi havia "*un casino, un ateneo*", entre els industrials i comerciants cita Jaume Miró a l'apartat de "*Molinos de aceite*" i "*Fábricas de aguardientes*". Aquest deuria ser Jaume Miró Pellejà, doncs en el "Anuario Riera" de 1896, a "*Prensas*" (també a "*Comestibles*"), hi consta "*Vídua de Jaume Miró Pellejà*". I en el mateix anuari del 1901 hi trobem al fill d'aquests, Jaume Miró Olivé, a "*Prensas de aceite*" i "*Fábricas de aguardientes*". Aquell Jaume Miró Pellejà era germà de l'avi del pintor (Joan Miró Pellejà). El seu fill, Jaume Miró Olivé,

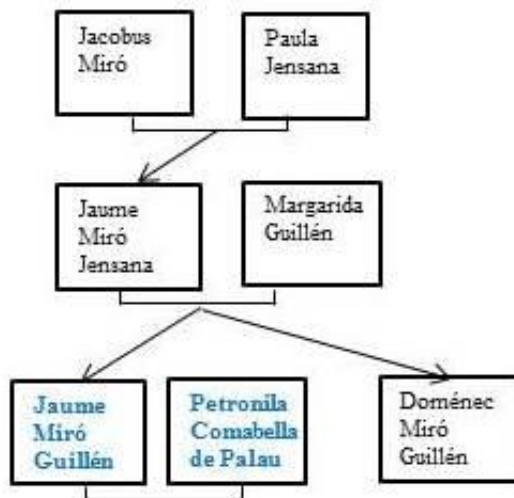
el trobem com el tercer dintre dels quaranta majors contribuents de Cornudella en el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” (BOT) del 29 de febrer de 1895. I en el “Anuario Riera” de 1901 a “Cosecheros de vinos”.

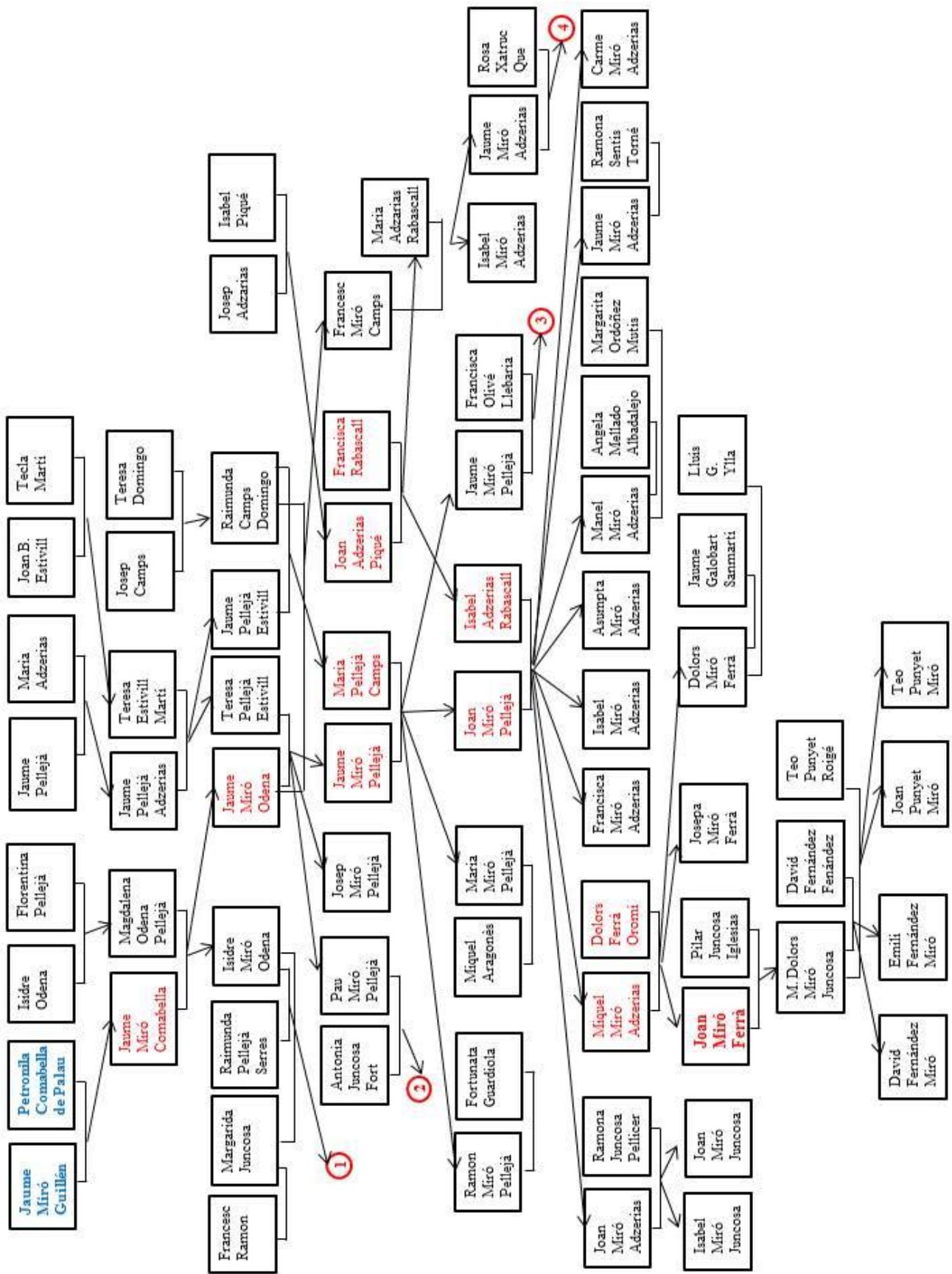
També en aquest “Anuario Bailly” de 1883 s’hi pot trobar Josep Adzerias (Rabascall) a “Cosecheros”. També Joaquim Ferrandis Piñol, aquell metge que va fer el treball sobre l’epidèmia de còlera del 1885 a Cornudella. A “*Médicos (Subdelegado)*” i tenim a Emili Miró; aquest deu ser Emili Miró Olivé, doncs surt com a tal al “Anuario Riera” de 1896. Aquest és un altre fill de Jaume Miró Pellejà, germà de l’avi del pintor.

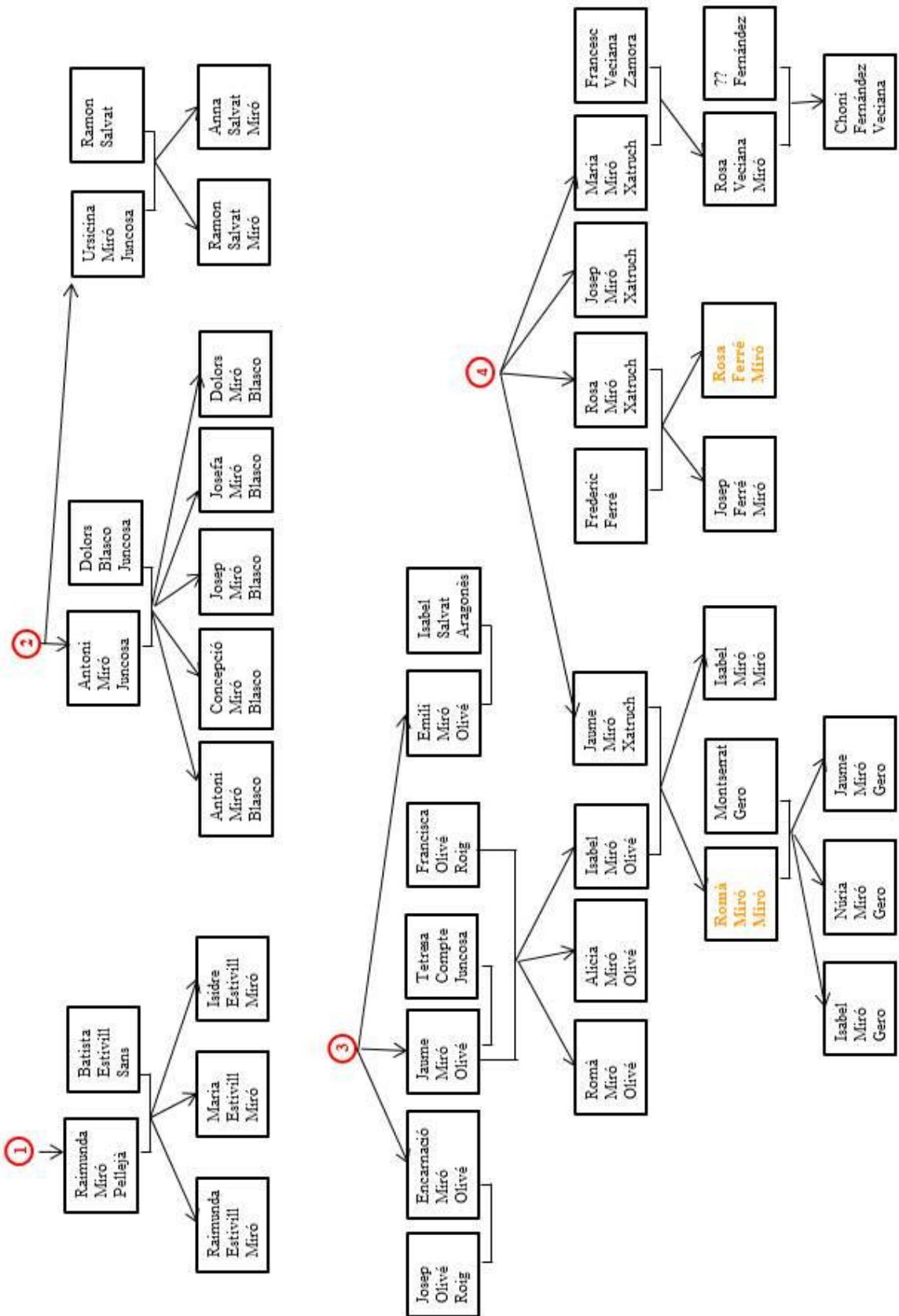
Com a anècdota curiosa he trobat en el setmanari “El Palafrugellense” , del 23 de novembre de 1884, un anunci de la “Confitería y pastelería de Ramón Miró”: “*Se fabrica el acreditado turrón de avellana Non-plus-ultra tarraconense cuya invención es debida al Sr. Miró de Cornudella, padre del anunciante...*”. Aquest “Sr. Miró de Cornudella” deu ser Ramon Miró Pellejà. Al “Anuario Riera” de 1897 a “Comestibles” hi tenim la “*Viuda de Ramon Miró Pellejà*”. L’inventor del famós torró era un altre germà de l’avi del pintor (Joan Miró Pellejà).

En aquella relació dels quaranta majors contribuents de Cornudella, del BOT del 29 de febrer de 1895, també hi consta Jaume Miró Adzerias. Aquest deu ser aquell descendent de la branca “secundària” dels Miró, que es casaria amb Rosa Xatruc Que de La Canonja. El trobem al “Anuario Riera” de 1896 a “*Tiendas de tejidos*”. També en el BOT, del 29 de març de 1896, el tenim esmentat com a primer tinent d’alcalde i en el del 4 de setembre de 1897 com a “alcalde accidental”. Molt probablement sigui el mateix que podem llegir a “El Financiero Hispano Americano”, 15 de juliol de 1910, quan s’esmenta el “cajero” del “Sindicato agrícola del Priorato”: “*En Cornudella se ha celebrado la junta general del Sindicato Agrícola y Caja Rural del Priorato, una de las más fuertes y prestigiosas de las quo en Cataluña defienden los intereses de la agricultura. Son 22 las sociedades que forman esta entidad, situadas en las poblaciones siguientes... (anomena gairebé totes les poblacions del Priorat)... El número de socios es actualmente de 1.252. En Cornudella hay 289 socios...*”.

ARBRE GENEALÒGIC

JOAN MIRÓ A CORNUDELLA

Sebastià Gasch, en el seu llibre “Joan Miró” (Editorial Alcides, 1963), a la pàg. 14, tot parlant de Cornudella escriu: “*Allí l’enviaren els seus pares... perquè estava molt pàl·lid i patia desgana...*”. Pels dibuixos que hi ha a “Obra de Joan Miró” (catàleg editat per la Fundació Miró, 1988) sabem que, com a mínim, hi va anar els estius del 1906 al 1909. Tenim els dibuixos del núm. 28 al 49, el 51 i el 55, de Cornudella, Porrera, Albarca, Ulldemolins i Prades; també possiblement dels núm. 64 al 71. Com deia anteriorment, aquells dibuixos d’aquests indrets fets el 1906 són el nucli del meu text “Joan Miró pels pobles del Priorat i el Baix Camp”, publicat al web de “**Ressò mont-roigenc**”.

Com deuria anar aquell xiquet de tretze anys, el 1906, al poble dels seus avis? En el “Anuario Bailly” de 1881 s’hi diu que la “*estación más próxima Reus*”. Hem vist anteriorment que des de Reus a Cornudella, aleshores era una població prou important, hi havia servei de carruatges. També sabem que anar de Reus a Cornudella, el 1888, costava 2 pessetes (“Una excursión por Cataluña” de Gaietà Cornet Mas). El “Anuario Riera” de 1897 ens explica que hi havia “*servicio diario de carruajes á las 5 mañana á Reus y 9 mañana á las Borjas del Campo*”, i que ja hi havia carreteres a Reus, Poboleda i Ulldemolins. També que la festa major es celebrava el 8 de setembre. En el de 1901: “*Servicio de carruajes a Borjas del Campo, diario, á las 9 m., a Poboleda, diario, á las 5 t., a Reus, diario, á las 5 m., a Vilellas, diario, á las 5 t.*”. A “La Vanguardia”, del 16 de març de 1909, hi trobem: “*A primeros del próximo mes de abril quedará establecido un servicio de automóviles para viajeros entre Reus-Cornudella y Reus-Montroig...*”. Es curiós com s’estableix alhora les línies amb Mont-roig i Cornudella.

La Cornudella que trobava Miró, tant quan hi anava el 1906, amb tretze anys, com la de 1917, amb vint-i-quatre anys, quan va pintar una sèrie de quadres a Siurana i Prades, és ja un poble que viu un despoblament continu. Com dèiem abans, la fil·loxera va arribar a Cornudella el 1897, segons la publicació “*Datos para un avance sobre la viticultura de la provincia de Tarragona*”, editada per la “*Escuela de viticultura y enología de Reus*” (1915). A la qüestió de si hi havia “*restos que quedan del viñedo antiguo*”, s’hi diu “*ninguno*”.

En aquell 1917, Miró va acabar dos quadres de Prades que havia deixat a mitges per culpa de la seva estada al servei militar, eren: “Carrer de Prades” i “Prades, el poble”⁵. També va pintar vuit quadres a Siurana: “Siurana, poble i camí”, “Siurana, el sender”, “Siurana, el poble”, “Siurana, l’església”, “Siurana”, “Siurana, l’església” (de mateix nom que aquell anterior)⁶, “Siurana, la Maria” i “Siurana, dones jugant a cartes”⁷. Sis paisatges i dues composicions amb dones.

A finals de la dècada dels anys deu, abans que faci el seu primer viatge a París (1920), Miró proposarà diverses vegades als seus amics visitar aquells indrets. En una carta a Enric C. Ricart (Mont-roig, 18 d’octubre de 1918), diu: “*Com anem de la passa?... Ha Mont-roig fa uns quants dies s’ha iniciat... Estant en un mas sense respirar els microbis dels altres mortals es de difícil contagi... Nosaltres hem pensat no moure’ns del mas fins que tot estigui ben calmat... La projectada excursió a Ciurana, Prades, etc, també*

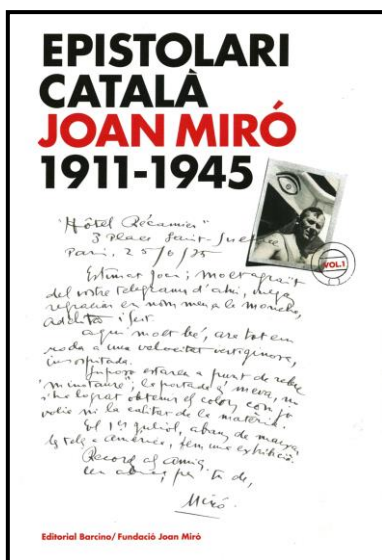
⁵ ”Joan Miró. Catalogue raisonné. Paintings” de Jacques Dupin i Ariane Lelong-Mainaud (1999), Volum I (1908-1930), n. 41 i 42. En endavant: “Paintings”.

⁶ Paintings n. 32 al 37

⁷ Paintings n. 51 i 52

em fa por fer-la: Allí se l'han carregada...". Parla de l'arribada de la pandèmia de l'anomenada grip espanyola, que pel que es veu també deuria afectar greument Cornudella. Es considera que a tot Espanya hi van haver uns 250.000 morts. L'any següent, en una carta a Josep Francesc Ràfols (Mont-roig, 10 d'agost de 1919), escriu: "Jo tinc projectat, als darrers dies d'estar al mas, a mitjans d'octubre... venir a buscar-vos a tots a Vilanova i des d'allí emprendre l'excursió a Ciurana i Prades, que l'any passat teníem projectada...". no sabem si aquesta excursió es va arribar a fer. En una altra carta, a Enric C. Ricart (Mont-roig, 22 d'agost de 1920), li comenta: "Molt content de que vingueu a veure'm; del 1 al 8 de setembre serem fora de Mont-roig...". Penso que la família Miró, el pintor, els seus pares i la seva germana, deuriem anar a Cornudella, potser a passar els dies previs de la festa major. A la carta tan sols li diu que aquella setmana no hi haurà ningú al mas, com si després hi tornessin⁸.

Sabem que Joan Miró fa una altra estada a Cornudella el 1924, tenia trenta-un anys, per una postal que des d'allí envia al seu pare que s'estava al mas Miró de Mont-roig. Miró, amb vint-i-set anys, havia fet el seu primer viatge a París el 1920. A partir d'aleshores hi aniria cada any a passar, més o menys, l'hivern i la primavera. Des de Barcelona, escriu, com era costum, a Picasso (31 de desembre de 1923), comentant-li que tornarà a París cap al 15 de gener. S'estarà a París fins (probablement) a finals de juny. Sabem

que Picasso el va convidar a assistir a la representació del ballet "Mercure" (14 de juny), la música era d'Erik Satie, la coreografia de Léonide Massine i els decorats de Picasso. El 13 de juliol envia una postal des de Mont-roig a Picasso; és una postal del propi poble, una vista des del Primer Pont⁹. El 20 de juliol una carta a Pablo Gargallo. I, el 6 d'agost trobem la postal que envia al seu pare. És una vista de "Cornudella. Altar mayor S. Juan", de l'església parroquial. "He arribat feliçment i ens hem entès amb el mecànic conforme vostè diguéreu. Els abraça". Està reproduïda a la pàg. 277 del llibre "Epistolari Català de Joan Miró (1911-1945)" (Editorial Barcino / Fundació Miró, 2009). No he pogut esbrinar quina gestió "mecànica" li havia encarregat el seu pare. Com hem vist abans el pare del pintor moriria al mas Miró el 1926.

En el fons documental de la Fundació Miró de Barcelona he trobat una carta de Miró al seu gran amic Joan Prats (Mont-roig, 18 d'agost de 1948): "No veig la necessitat de fer

⁸ Aquestes cartes estan reproduïdes en el llibre "Epistolari Català de Joan Miró (1911-1945)" (Editorial Barcino / Fundació Miró, 2009).

⁹ Aquesta postal forma part de la col·lecció de vint que es va publicar a la dècada dels anys deu del segle passat sota la denominació de "Recuerdo de Mont-roig. Vda. De Benaiges". És la número 1. En el llibre "Epistolari Català de Joan Miró (1911-1945)" (Editorial Barcino / Fundació Miró, 2009), n'hi ha cinc d'aquestes postals de Mont-roig. La núm. 13 ("Camino de Ntra. Sra. de la Roca") l'envia el 26 de novembre de 1922 al seu amic J. F. Ràfols. La núm. 1 ("Montroig. Vista general") a Picasso el 13 de juliol de 1924. La núm. 11 ("Mina de les Ninas") també a Gasch el 8 de gener de 1926. I la núm. 18 ("Montaña de Nuestra Señora de la Roca"), a Gasch, l'1 de setembre de 1926. Aquestes postals les va fer el fotògraf madrileny establert a Barcelona Joaquín López Bellver. Per a més informació es pot consultar el meu text "Joaquín López Bellver i la col·lecció de fotografies antigues de Mont-roig", publicat a "Ressò mont-roigenc" núm. 126 (II trimestre de 2013).

També hem trobat una altra postal de Mont-roig, d'autor desconegut. És una vista general de l'interior de l'Església Vella (seu de l'actual Centre Miró). La va enviar a Enric C. Ricart el 21 de juliol de 1918.

fotos de Siurana. Jo vaig treballar allí... Siurana és un país magnífic. D'anar-hi vosaltres, jo hi vindria també per poc que pogués. No sé com si va ara, ens podríem trobar a Reus o a Cornudella...". En una altra del 29 de setembre, li diu: "Ha estat una llàstima que no hagi pogut venir a Siurana, m'haguera fet molta il·lusió..."

Cornudella, també Mont-roig, van canviar poc des de finals del segle XIX fins ben entrat el XX. Ho diu Jacques Dupin en el seu llibre "Miró" (Ediciones Polígrafa, 1993), a la pàg. 18: *"En 1957, mientras yo preparaba la primera edición del presente libro, Miró me arrastró a la tierra de su infancia y de sus primeras pinturas. Estuvimos en Tarragona y Reus, contemplamos el mar en Cambrils, pasamos varios días en Mont-roig. Recorrimos los pueblos montaňeses que él había pintado a menudo en sus primeros lienzos: Siurana, Prades, Cornudella. Nada, o casi nada, había cambiado desde la infancia del pintor, ni las casas, ni las calles, ni la forma de vivir de los payeses. En Cornudella, la casa del herrero estaba, en su simplicidad y pobreza, tal como Miró la había conocido. Aún se veía la huella de la herradura que servía de rótulo, así como la de los hierros para marcar el ganado que el herrero ensayaba en la madera de la puerta. Miró volvía a encontrar con emoción las mismas paredes ennegrecidas por el humo, los mismos muebles..."*

Sens dubte els va portar el taxista de Mont-roig, Francesc Solé Sedó (dit "Romàtic"), que li va fer de xofer durant tants anys. Vam pujar des de la costa per la carretera que ve de Les Borges del Camp i passa per Alforja (pel coll d'Alforja) i potser van fer parada en aquella "Venta d'en Pubill". A l'arribar a Cornudella, a la dreta, deuriem admirar el celler modernista de Cèsar Martinell (construït el 1921-1922); després deixarien la "Rúbia" del Romàtic a la carretera, davant aquella església del renaixement tardà, que Miró va dibuixar a "Cornudella, poble i església" (FJM 67a). Enfilarien pel carrer del davant deixant la plaça de la vila a la dreta (és l'indret del dibuix "Cornudella, carrer del

"Cornudella, poble i església"

Em deia Romà Miró Miró, aquell advocat de Barcelona que, segons una escriptura, sabem que el primer domicili d'aquells Jacobus Miró i Paula Jensana (la vuitena generació cap enrere del pintor) era al mateix carrer de la Creu però al número 3.

Roser Sabaté Mèlich m'explicava (estiu de 2015) que els seus pares (Amadeu Sabaté Pàmies i Maria Mèlich Borrull) li van comprar aquella casa quan ella tenia dos anys, el 1942, al germà del pare de Miró, Jaume Miró Adzerias. Em confirmà que la seva esposa es deia Ramona (Ramona Sentís Torné) i que no van tenir fills. Durant uns anys van conviure en aquesta casa Jaume Miró Adzerias, la seva esposa Ramona i la família

Sabaté. Em va comentar que primer va morir l'oncle de Miró i quedà la seva tia Ramona.

Romà Miró Miró, aquell advocat de Barcelona, m'hi afegeix que era una renda vitalícia, i que els propietaris hi podien continuar vivint mentre visquessin. Aquell oncle del pintor, Manuel Miró Adzerias, algun cop va ajudar econòmicament el seu germà Jaume. També em confirma que aquest morí jove. Quan el pintor anava a Cornudella s'allotjava a casa de l'avi de l'advocat barceloní (Jaume Miró Adzerias), al carrer Major número 2. D'aquest, sorgia aquella branca "4". Aquesta casa es coneixia com a "can Francesc" (una alteració del normatiu "Francesc"). El seu besavi era Francesc Miró Camps.

Romà Miró Miró també em confirmà que la tia del pintor, Ramona Sentís Torné, que vivia en renda vitalícia al carrer de la Creu número 7, havia sigut la majordona del rector de Cornudella (del 1947 al 1959), mossèn Josep Maria Franquet¹⁰. Aquest, després ho fou de Mont-roig del 1959 fins la seva mort el 1971. Em deia Roser Sabaté Mèlich, de "Casa Pean", que algun cop que Joan Miró havia tornat a Cornudella anà al carrer de la Creu número 7 per veure la casa del seu avi, que la va trobar reformada i sembla que volia veure una escala antiga que hi havia a l'interior. Tampoc no va trobar la seva tia Ramona, doncs era a Mont-roig visitant mossèn Franquet.

Deuria ser per aquesta relació de mossèn Franquet amb Cornudella i més concretament amb la seva tia Ramona que el pintor, quan estava al seu mas de Mont-roig, tenia amb aquell una significativa amistat. He pogut consultar alguna carta amb qüestions molt particulars. També sé que cada estiu quan anava Miró a Mont-roig, procurava veure's tan aviat com era possible amb Mossèn Franquet. Miró li preguntava per les necessitats econòmiques de l'església de Sant Miquel o de l'ermita de la Mare de Déu de la Roca. Curiosament, en el sermó del diumenge següent, mossèn Franquet explicava que havia rebut una donació anònima per fer tal o qual obra de conservació o millora.

"... *Aún se veía la huella de la herradura que servía de rótulo...*", escrivia Dupin sobre aquella casa del carrer de la Creu número 7. Em ve present una fotografia de Català-Roca alçant el braç per agafar el bell picaporta de la catedral de Tarragona. Miró, abillat elegantment, somriu. Potser la significació del gest concret de Miró ens pugui remetre a aquella empremta d'una ferradura a la porta de casa del seu avi a Cornudella. D'aquesta fotografia de Català-Roca va néixer la idea de l'exposició de fotografies de picaportes de l'Esther Bargalló al Centre Miró (2014).

Hem vist com la casa de l'avi patern, aquell ferrer de Cornudella, era al carrer de la Creu núm. 7. Doncs resulta que la casa del seu avi matern estava al... Comencem per explicar mínimament els ascendents de la mare del pintor, de Dolors Ferrà Oromí. Els seus pares, els avis materns del pintor, eren Joan Ferrà Santandreu i Josepa Oromí Torrens respectivament de Sóller i Barcelona. He trobat una valuosa informació al web de "Sóller.cat / Setmanari d'informació local", un article de Josep Antoni Morell González, del 5 de setembre de 2008: "... *A les primeries del segle XX Joan Miró venia sovint a Sóller amb sa mare Dolors Ferrà. Quan venien a la nostra ciutat habitaven a la casa... que pertanyia a Andreu Coll Ferrà, cosí de la mare de Joan Miró. A aquesta mateixa casa va tenir la seva fusteria el gran ebenista Joan Ferrà Santandreu, casat amb Josepa Oromí, que eren els padrins materns de Joan Miró. La casa de devora era*

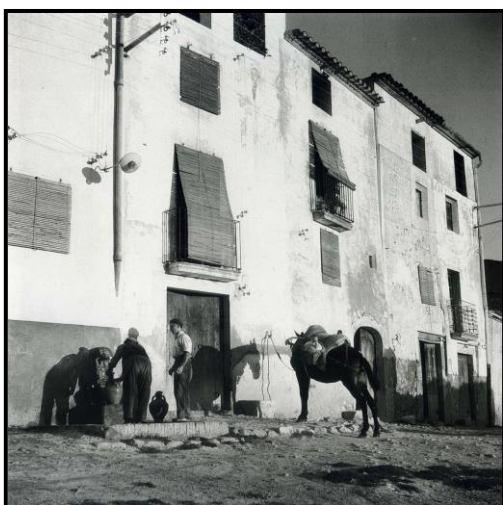
¹⁰ Josep Maria Franquet i Muntané (Falset, 1910 – Mont-roig del Camp, 1971)

propietat de Joan Coll Ferrà, germà d'Andreu; ambdós havien heretat els corresponents immobles de sa mare Catalina Ferrà Santandreu. Aquesta dona era germana del padri de Joan Miró...". El salt d'enmig d'aquest text ha estat deliberat, diu: "...habitaven a la casa número vuit del carrer de la Creu, una tranquil·la contrada de la part alta de la ciutat...". Meravellosa coincidència. L'avi ferrer de Cornudella vivia al carrer de la Creu núm. 7 i l'avi fuster ebenista de Sóller al carrer de la Creu núm. 8. Segurament aquest fet deuria complaure Miró, ell que era apassionat pels números. Recordarem aquell "173" del quadre "Mont-roig: poble i església" (1919).

Josepa Oromí Torrens

Saltem ara un grapat d'anys. El pintor es va casar, el 12 d'octubre de 1929, el dia de la Mare de Déu del Pilar, amb Pilar Juncosa Iglesias. Aquesta era filla de Lambert Juncosa Massip i Enriqueta Iglesias Oromí, ambdós nascuts a Barcelona. L'àvia del pintor, Josepa Oromí Torrens, era cosina germana de la mare de la seva esposa, Enriqueta Iglesias Oromí. Pilar Juncosa era "la cosineta de Mallorca". Joan Miró Ferrà tenia trenta-sis anys quan es va casar (havia nascut el 1893), la seva esposa Pilar Juncosa Iglesias tenia vint-i-cinc anys (era del 1904). Es duïen onze anys.

D'igual manera com hem vist que a la nissaga dels Miró, a Cornudella, hi havia alguns matrimonis amb ascendència comuna (per segones núpcies), ara trobem que el pintor es casa amb una parenta de la seva mare.

Miró també va acompanyar el seu amic i fotògraf Joaquim Gomis a Cornudella. En el llibre "Joaquim Gomis / Joan Miró (Fotografias 1941-1981)", Editorial Gustavo Gili (1994), a la pàg. 109 s'hi diu que aquella fotografia corresponia a la casa dels avis de Joan Miró. Com ja vaig explicar en el text "Joan Miró pels pobles del Priorat i el Baix Camp" no és

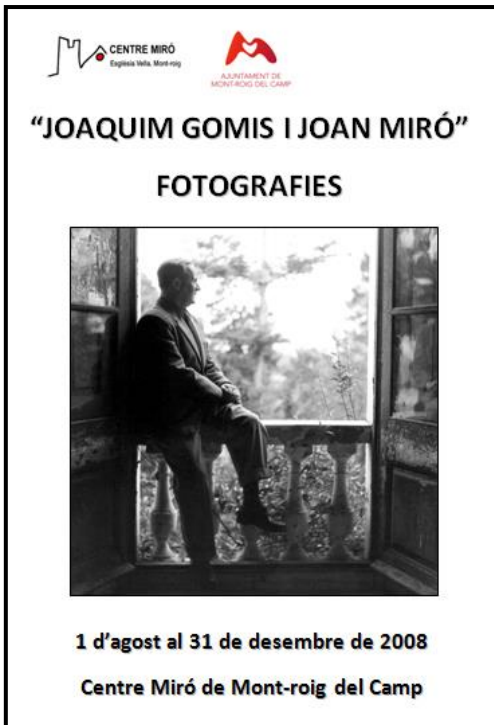
exactament així, la fotografia correspon a unes cases més enllà del vessant de muntanya del carrer de la Creu. La font de la fotografia antiga, que hagués pogut servir de referència, ja no existeix. Estava sota el balcó de l'actual número 17.

Joaquim Gomis Serdañons (Barcelona, 19-9-1902 – 12-9-1991), procedia d'una família benestant, el seu avi Cels Gomis Mestre (Reus, 1842 – Barcelona, 1915) era un enginyer de camins amb rellevants inquietuds intel·lectuals i polítiques. Per un costat va treballar en la construcció de nombroses línies del ferrocarril i per altra banda anava recaptant una munió d'elements de cultura popular: costums, refranys, cants...

El que resulta curiós és que els pares d'aquest enginyer i folklorista, eren Josep Gomis Galtés ("veler", "teixidor") i Josepa Mestre Figuerola, de Cornudella¹¹. Tot d'una em

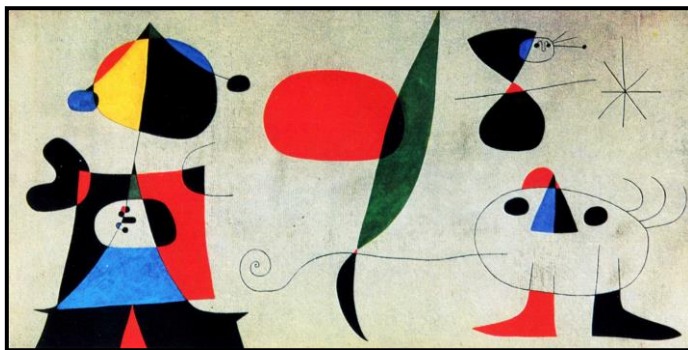
¹¹ En el Llibre de Baptismes (del 01-01-1822 al 26-04-1858), a la pàg. 112, hi trobem el naixement de Josep Gomis Mestre, germà de l'enginyer i folklorista, el 15 de juliol de 1828; també s'hi diu que els avis

sorgeix una qüestió: quan Joaquim Gomis acompanyava Joan Miró a Cornudella, quan fa aquella fotografia de la suposada casa de l'avi del pintor, aquest sap o recorda que la seva besàvia paterna era filla d'aquell poble? Ho he preguntat al seu gendre, Josep Viñas, però no recorda si mai ho va comentar.

Al Centre Miró vam fer, el 2008, l'exposició "Joaquim Gomis i Joan Miró (Fotografies)". Aleshores vaig aprofitar per fer un text a "Ressò mont-roigenc" núm. 106 (II trimestre de 2008): "*Des de finals dels anys quaranta, els Gomis aniran freqüentment al Mas Miró de Mont-roig... Explicava l'Odette Gomis Cherbonnier (filla de Joaquim Gomis) que aleshores... el Mas Miró era encara un indret molt solitari. Hi afegeix que, en aquell entorn, ambdós (Miró i Gomis) tenien converses molt relaxades on parlaven d'art i de cultura; que Miró a vegades es sorprenia de la relació intensa que hi havia entre les fotos del seu pare i els seus quadres, com aquella sèrie de fotografies sobre troncs d'arbres del Mas Miró, de garrofers o d'eucaliptus...*". Continuava: "*És evident que Gomis coneixia bé els quadres de la primèria de Miró i volia documentar visualment aquells camps, conreus, arbres,*

muntanyes i (la solitària) platja. Segueix Miró, l'amic, en la seva recerca d'arrels de canyars, fulles d'atzavara o aquelles tiges que esclaten al cel amb un intens color verd glauc (els pals de ballari), les pales de les figues de moro, fileres de ceps, carbasses i objectes varis...".

El 1948, durant els mesos d'abril i maig, Miró va pintar el *Mural per Joaquim Gomis*, sobre una base de fibro-cement (uralita) de 1,25 x 2,50 m. Recordo que li vaig ensenyar a l'Odette Gomis Cherbonnier una reproducció del mural i davant de la meua sorpresa es va posar a concretar el

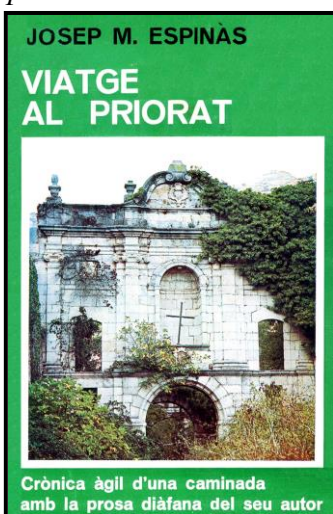
significat de les seves formes i figures: "*La de l'esquerra és la mare, el pare estar representat per aquella mena de fulla d'atzavara del mig del quadre, el de baix de la dreta és el meu germà Joan i jo sóc la de dalt*". Em vaig quedar sorprès i un xic emocionat. Joaquim Gomis era l'atzavara, el seu amic Miró li havia assignat la forma d'una fulla d'atzavara. No podia ser casualitat, Gomis n'havia fotografiat moltes, les "veia" amb ulls de Miró. De l'atzavara neix, quan mora, aquell "pal de ballari" tan

paterns eren Bartomeu Gomis i Antonia Galtés (d'Igualada) i els materns eren Anton Mestre i Teresa Figuerola (de Reus).

significatiu, segons la meva interpretació, en la producció pictòrica de Miró durant els anys vint¹².

En el fons documental de la Fundació Miró de Barcelona hi ha una carta de Miró als germans Gaspar (“A Joan i Miquel Gaspar”) del 22 de setembre de 1963, escrita des de Mont-roig: “... *Per la projectada excursió per aquests terrenys amb Perucho, crec és més prudent fer-ho a l’hivern, que això és magnífic, aprofitant uns dies que jo sigui a Barcelona per treballar a Gallifa...*”. Esmenta “aquests terrenys” des de Mont-roig, per la qual cosa es pot aventurar que deuria ser per aquestes contrades tarragonines. Com que sembla que estigui relacionada amb el propi pintor, cal suposar que, a més de Mont-roig, es referís, com a mínim, a Cornudella i Siurana. A l’octubre de 1963, Joan Miró va fer una exposició a la Sala Gaspar, “Àlbum 19”. Es va editar un opuscle amb cinc litografies del pintor i un text de Joan Perucho. Aquest era “He mirat, simplement”, que incorporaria a una nova edició de “Diana i la mar morta” (dins del llibre “Roses, diables i somriures”, Edicions Destino, 1965). “He mirat, simplement”, tal com li havia demanat Miró, és el seu mas, el seu entorn, i aquells paisatges que s’escampen més enllà: “... *Més amunt de Mont-roig, les terres puguen cap a Colldejou i la Torre de Fontaubella... A l’esquerra entre les muntanyes, hi ha Pratedip, la vila del malaurat Onofre, percaçat per Antoni de Montpalau... i més amunt, Llaberia entre boscatges alterosos. Darrera les serres hom troba Vandellòs... A l’altra banda el coll de Falset, s’estén, sota els peus, el Priorat amb les Vilelles, Porrera, Scala Dei, Cantallops i Cornudella. Encara més amunt, surten Prades, la vermella, i la romànica i aèria Siurana...*”. Al final retorna, des dels pobles de la infantesa de Miró, a la vida quotidiana i màgica del mas: “*Colgat al llit, quan es fa de dia, hom sent a través dels camps el soroll de les rodes d’un carro. El soroll queda suspès a mig aire i dona el senyal perquè els retrats emmudeixin i recomponguin llur postura habitual... He mirat, simplement. He vist la crueltat de l’insecte, la terra, els ferros del bestiar, les parets emblanquinades de les cases de pagès... Darrera tot això he vist també els ascendents que vetllen...*”. Joan Perucho deuria estar començant a preparar el llibre “Joan Miró y Cataluña” (Ediciones Polígrafa, 1968).

Escriu Perucho: “... *dóna el senyal perquè els retrats emmudeixin i recomponguin llur postura habitual... he vist també els ascendents que vetllen...*”. Es refereix als vells

retrats dels ascendents de Miró penjats a les parets de les habitacions del primer pis del mas Miró. Són alguns dels familiars més propers del pintor. Entre d’altres hi havia els retrats dels seus pares i avis paternos. En alguna de les moltes visites que he fet al mas Miró des de fa anys, per exemple el 2002, hi vaig enregistrar imatges pel documental “Mont-roig: tornaveu mironià”, he fet fotografies d’aquests retrats de la família Miró.

Josep Maria Espinàs en el seu llibre “Viatge al Priorat” (Editorial Selecta, 1962), que recull les seves vivències recurrent-lo a peu el 1961, a la pàg. 145, escriu que “*Cornudella... ha estat una vila important, i certament encara ho és. La seva cara és noble, però fa ulleres. El bon*

¹² Mireu els meus llibres “Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)” (Arola Editors, 2012) i “Joan Miró: del Pal de ballarí a l’Escala de l’evasió” publicat al web de “Ressò mont-roigenc”, a l’apartat “Llibres”.

temps passat – “aquell bon temps”. Les poblacions que es troben en aquesta situació em són extraordinàriament agradables, tenen un punt de malenconia que les dignifica...”.

MIQUEL MIRÓ ADZERIAS

“Miquel Miró era hijo del herrero de Cornudella... Sin abandonar el trabajo con los metales, decidió cambiar el hierro y la montaña por la ciudad y los metales preciosos...

primero en Reus, población cercana a Cornudella, y más tarde en Barcelona. Junto a la tienda donde cincelaba las joyas y reparaba los relojes, en el Passatge del Crèdit, se hallaba el almacén del comerciante en zapatos Oromí, que acogía con frecuencia a su nieta Dolores Ferrà, que vivía en Palma de Mallorca...”. Ho escriu Jacques Dupin, a la pàg. 25, del seu llibre “Miró” (Ediciones Polígrafa, 1993). Havíem vist que el pare del pintor havia nascut el 1858.

Dolors Ferrà Oromí i Miquel Miró Adzerias

Joan Miró va néixer a Barcelona el 20 d'abril de 1893, quan el seu pare tenia trenta-cinc anys. Tres anys després naixeria una nena que moriria molt prematurament. En el Llibre d'Òbits de la parròquia de Cornudella (del 3-1-1883 a l'11-10-1897), a la pàg. 344 hi trobem: “*En la villa de Cornudella... a las nueve horas de la noche del día veinte y seis del mes de abril de mil ochocientos noventa y seis, a la edad de un mes murió Josepa Miró natural de Barcelona, hija de los consortes Miquel de oficio cerrajero, de esta, y Dolores Farrà de Mallorca y vecinos de Barcelona, y en el día siguiente se dio sepultura... en el cementerio de la parroquia...*”. L'escrit està datat el dia 28 i està firmat per Domingo Barceló. Es deuria dir Josepa per l'àvia materna del pintor, Josepa Oromí Torrens. És curiós que el 1896, a Cornudella, el capellà digui que es “cerrajero” a la professió del pare.

Lluís Permanyer escriu en el llibre “Miró. La vida d'una passió” (Edicions de 1984, 2003), a la pàg. 12: “... *En el moment de néixer, Joan Miró va ser rebut amb un despectiu Jo volia una nena!*...”. Aviat el pare del pintor tindria una nena. El 2 de maig de 1897, un any després de la mort anterior, naixeria Dolores Miró Ferrà.

He tornat a consultar els Anuaris Bailly i Riera per cercar informacions dels inicis professionals a Barcelona de Miquel Miró Adzerias. Al “Anuario Riera” del 1896, a l'apartat “joyería y platería” hi trobem la seva botiga a la plaça Reial núm. 4. A la relació de “Nombres y apellidos. Por orden alfabético” consta com a propietària de la casa del passatge del Crèdit núm. 4 Josepa Oromí Torrens. Aquesta seria la mare de l'esposa, Dolores Ferrà Oromí, del pare del pintor; és a dir l'àvia de Joan Miró Ferrà. Sabem que l'avi, Josep Oromí Vidal, era comerciant de sabates. Casualment també trobem a l'apartat “zapaterías” un Pau Oromí, possiblement parent, al carrer de la Palla núm. 13-15.

Al passatge del Crèdit núm. 4, al primer pis, és on viurien els pares del pintor i ell mateix (excepte les temporades a Mont-roig i París) fins a mitjans del 1950, que es traslladarà a un pis del carrer de Folgueroles, al número 9, a tocar del passeig de la Bonanova i a prop d'on vivia el seu amic (i fotògraf) Joaquim Gomis. Però continuarà tenint el taller al passatge del Crèdit. L'octubre de 1956 anirà a viure a Palma de Mallorca.

Al "Anuario Riera" del 1899, trobem que la botiga del pare del pintor canvia al carrer "Fernando VII" (Ferran) núm. 38. Al 1901 consta al mateix carrer núm. 34, diu: "joyería, platería y relojería".

Anant ara al "Anuario Bailly", al primer on trobem alguna possible referència és el de 1886. Esmenta que en aquell núm. 34 del carrer "Fernando VII" hi ha la botiga ("joyería") de "Hijos de P. Miró". També hi ha la botiga ("sombbrero") de Joan Prats al mateix carrer, en el número 29. Al de 1894 ja surt aquest Miquel Miró Adzerias: "El Acuarium, joyería y relojería. Pasaje de Madoz 6 y Plaza Real 4".

He trobat una notícia curiosa relacionada amb la botiga de Miquel Miró Adzerias. Està relacionada amb el famós "tancament de caixes" del 1899. Aquesta acció fou una protesta dels botiguers i industrials, principalment de Barcelona, contra un increment d'impostos imposat pel govern de Madrid per pal·liar la desfeta colonial del 1898. La mesura dita "tancament de caixes" consistia en donar de baixa els establiments per no haver de pagar la contribució. Al diari "Las Provincias", de València, del 24 d'octubre de 1899, hi podem llegir: *"El gobernador civil ha publicado una alocución aconsejando al vecindario el respeto a la ley y exhortándole a no promover disturbios y algaradas que hagan precisa la adopción de medidas represivas... la Guardia Civil ha ocupado las bocacalles que acuden a la de Fernando. Esto ha ocasionado alguna alarma, y súbitamente han sido cerradas las tiendas y escaparates... Se han practicado embargos... en la (calle) de Fernando han sido embargados los dueños de las joyerías de Masriera, Cortés y Maciá. Los agentes se presentan con muy buenas formas y provistos de todos los documentos que la ley exige. Embargan solo lo que los dueños de los establecimientos les presentan... Ha terminado el embargo de la joyería de Miró Adzerias. La Guardia Civil se ha retirado..."*. A "La Vanguardia", del mateix dia hi tenim: *"... Era la una de la tarde. Dos horas después reaparecieron las fuerzas uniformadas, situándose en análogas posiciones que durante la mañana. Presentáronse los agentes del fisco, procediendo acto seguido al embargo en la joyería del señor Miró, quedando señalados como prenda del acto un estuche de escribanía y una docena de relojes de sobremesa, de bronce dorado. A las cuatro y cuarto de la tarde retiráronse los agentes, sin incidente alguno..."*.

Nínxol "Familia Miró Adzerias"
(Cementiri de Montjuic. Barcelona)

La professió del pare del pintor ha estat motiu de controvèrsia. Escriu Lluís Permanyer en el llibre “Miró. La vida d’una passió” (Edicions de 1984, 2003), a la pàg. 11: “... No és cert que fos joier, com asseguren els seu biògrafs. El meu pare – em va desmentir ell

mateix un dia que em va fer confidències sobre la seva desgraciada joventut i com volent rebaixar així la categoria professional del seu progenitor – era rellotger d’escaleta, és a dir, arranjava rellotges en una botiga tan petita que només ocupava la meitat de la porteria, al carrer Ferran 34. El que passava era que el negoci prosperava i l’amplià de manera que va esdevenir l’argenteria i joieria El Acuarium, a la plaça Reial 4...”.

Làpida del pare del pintor, Miquel Miró Adzerias (Cementiri de Montjuic. Barcelona)

Ho torna a desmentir en el llibre “El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard”, traducció de Joaquim Sala-Sanahuja (Lleonard Muntaner Editor, 2009), a la pàg. 110 aquell li pregunta: “*El vostre pare també era artesà, joier, dissenyava joies?*”, i Joan Miró ferrà contesta, ras i curt: “*Adobava rellotges*”.

Romà Miró Miró, aquell advocat de Barcelona, m’afegeix una nova informació. El pare del pintor, Miquel Miró Adzerias, compartia o participava del negoci amb el seu germà Manuel; aquell oncle Manuel que era una persona rellevant a la família. M’explica que, quan va quedar vidu de la primera esposa i marxà a Santa Fe (Bogotà), anà a posar un negoci de pedres precioses amb el seu contacte de Colòmbia. Aquest era qui subministrava el material per a la joieria de Barcelona.

Abans s’esmentava aquella botiga de la plaça Reial, “El Acuarium, joyería y relojería”. En el llibre “Joan Miró y Cataluña” de Joan Perucho (Edicions Polígrafa, 1968), a la pàg. 120, hi ha un dibuix esquema fet pel pintor on s’hi esmenta “El Acuarium”. El propi Perucho escriu a la revista “Cultura”, núm. 44 (abril 1993), sobre la gènesi d’aquell llibre: “*Miró, decisivament interessat, em féu un esquema que titulà Els tres elements: l’espai, la terra i l’aigua, que reputava la columna vertebral de la seva personalitat, i on hi ha dibuixades les palmeres i el brollador de la barcelonina plaça Reial (on el seu pare s’establí de joier i rellotger amb la botiga El Acuarium), les terres i cases de Mont-roig, les claus de volta del gòtic català, el cabells d’una testa nua i, com una flama vivent, la cua d’un esquiroi vivaç. Miró, que era tan sintètic en l’expressió oral, esdevenia, per contra, poèticament i excel·lentment discursiu, en l’expressió escrita, i redactava uns textos literaris evocadors...*”.

En aquest dibuix esquema, Miró dibuixa tres curtes ratlles paral·leles i lleugerament corbades verticals, com caient (el brollador), unes altres tres ratlles, com les anteriors, però horitzontals (les branques de la palmera), tres ratlles corbades entrecruant-se al bell mig (formant unes voltes gòtiques) i una simple ratlla corbada vertical (com la cua d’un esquiroi). I escriu: “*Atracció de més a més viva davant aquesta cabellera d’aigua. La cua de l’esquiroi (en l’espai) com una flama vivent. El joc d’aigua paral·lel a les*

branques de palmera que cauen. Palmeres punt de partida del gòtic català; el Tinell, Santa Maria del Mar”.

ADDENDA

Romà Miró Miró, el meu informador, amb qui m’he reunit aquest gener, m’acaba comentant que sempre hi va haver una considerable relació entre les diferents branques de la família Miró. Ho havíem vist anteriorment quan comentàvem que aquell oncle Manuel, germà del pare del pintor, havia sigut padrí de bateig i de casament d’altres membres de la branca dita secundària. M’afegeix que quan ell, amb trenta anys, el 1962, va anar a fer de secretari de l’Ajuntament de Lluçmajor (Mallorca) el pintor, en saber-ho el va visitar. Romà Miró Miró va estar set anys en aquest lloc. També em comenta que Maria Dolors Miró Juncosa, la filla del pintor, era molt amiga de la seva cosina Rosa Ferré Miró.

CLOENDA

Ens explicava Francesc Solé Sedó (“Romàtic”), el taxista de Mont-roig, en el meu

documental “Mont-roig: tornaveu mironià” (2002): *“Anàvem cap a Falset, a Scala Dei... També li agradava anar a Cornudella, cap el tard, quan retiraven els pagesos, no hi havia gaire tractors, i veies com duïen la collita amb l’animal, a la sàrria. Si era el temps de la verema, posaven una portadora a cada costat, i el pagès anava aferrat a la cua”.*

Escriu Josep Maria Espinàs en el seu llibre “Viatge al Priorat” (Editorial Selecta, 1962), a la pàg. 141: *“Cap a*

Cornudella, el camí puja, sense abús sense descans. Els marges són plens de vinyes, moltes encara per veremar... cau la tarda, i la llum de costat descobreix... les figures ajupides que es mouen lentament, en renglera, per entre les vinyes... Al davant, al darrera, al meu costat, tinc ara una sèrie de carros, de rucs, de mules, de matxos, carregats de raïm... Fa cinc minuts que camino al costat d’un home que mena un ruc, i li dic: És bonic, el Montsant. L’home no mira la muntanya ni em mira a mi. L’home, amb la mà a la gropa del ruc i els ulls clavats en terra, diu: Sí, el Montsant és bonic. Però més bonic és Barcelona...”.

Joan Miró retornava a Cornudella sempre que podia, des de Mont-roig, sol (amb el “Romàtic”) o acompanyat per amics. Josep Maria Espinàs hi va en el seu viatge a peu pel Priorat, cerca aquella Catalunya interior on sembla que la vida és autèntica. Però el pagès que ve de fer la verema voldria viure a Barcelona.